

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83275,Ksiazkiewicz-Marian.html>
2022-09-30, 08:41

Książkiewicz Marian

KSIAŻKIEWICZ Marian (22 I 1906, Kraków – 16 II 1981, tamże), geolog i paleontolog, twórca polskiej szkoły sedymentologii fliszu. Syn Jana, maszynisty kolejowego, i Heleny Popiel.

Maturę uzyskał w krakowskim Gimnazjum im. J. Kochanowskiego (1925), po czym do 1929 studiował geologię na UJ (u profesorów W. Szajnochy i J. Nowaka); uzyskał doktorat na podstawie rozprawy *Badania geologiczne w Karpatach Wadowickich* (1930). Następnie podjął pracę w Katedrze Geologii tej uczelni, początkowo jako asystent prof. Nowaka. Po habilitacji w 1933 (rozprawa: *Budowa brzeźnych Beskidów Wadowickich i ich stosunek do przedmurza*, 1932) wykładał tam jako docent.

Wojna zastała K. w czasie podróży badawczej w pd. Afryce, skąd udał się do Francji, gdzie wstąpił do WP, z którym dostał się do Anglii. Tam uczestniczył w pracach Polskiego Ośrodka Naukowego (do 1943), a następnie wykładał geologię na kursach politechnicznych w Birmingham. Wrócił do kraju w XI 1945 i objął kierownictwo Katedry Geologii UJ, od 1946 jako profesor zwyczajny. Kierował nią do emerytury w 1977 (w 1951–57 jednak w strukturach AGH w Krakowie). W tym czasie w 1954–61 kierował Oddziałem Krakowskim Inst. Geologicznego Centralnego Urzędu Geologii, a później krakowskim oddziałem Zakładu Nauk Geologicznych PAN. Do placówek tych na staże lub konsultacje przyjeżdżali specjaliści z wielu krajów. Interesowała ich zarówno tektonika Karpat, jak i sedymentacja fliszu Beskidów.

Pierwsze publikacje K. ogłaszał podczas studiów (m.in. *Les poissons du crétacé supérieur des environs de Cracovie*, 1927). Do 1939 prezentował w nich nowe ustalenia, zwłaszcza odnośnie pn.-zach. części Beskidów, w tym na Śląsku Cieszyńskim, oraz w Andrychowie i Wadowicach.

Preferował sporządzanie map szczegółowych. Jedną z nich z 1938 (*Mapa geologiczna Karpat Śląskich*) opracował z J. Burtanówną i K. Koniorem. Inną – wykonaną samodzielnie przez K. – wydali Niemcy w 1942 (bez zgody autora) jako *Geologische Karte des Generalgouvernements. Bl. 19-20. Wadowice* (objaśnienia ogłosił w 1951).

Prace K. z okresu międzywojennego dotyczyły głównie zagadnień geologiczno-regionalnych oraz stratygrafii. Były wśród nich artykuły typu: *O utworach czwartorzędowych Pogórza Cieszyńskiego* (1934), *Zones des Klippes carpathiques aux environs d'Andrychów* (1934), *O zewnętrznych skałkach karpackich w okolicy Andrychowa* (1935), *Porfiryty z Karpat Zachodnich* (1936), *Porównanie fliszu Winerwaldu z fliszem Karpat* (1937) i in.

We Francji – będąc w wojsku – ogłosił *Observations géologiques dans le Mozambique méridional* (1941). Publikował także w Wielkiej Brytanii, m.in. *Problems of economic geology in Poland* (1943). Po powrocie do kraju nie zaprzestał ogłaszać opracowań z zakresu geologii regionalnej. Priorytetem stały się jednak studia sedimentologiczne fliszu Beskidów. Rozpoczął je opracowaniami: *Przekątne uwarstwienia niektórych skał fliszowych* (1947), *Uwarstwienie spływowo we fliszu karpackim* (1950), *Turbidites in Flysch of the Polish Carpathian Mountains* (1959; współautorzy: S. Dżułyński, Ph.H. Kuenen); *Pre-orogenic sedimentation in the Carpathian geosyncline* (1960), *Kilka porównań między fliszem Kaukazu i Karpat* (1973), *Bathymetry of the Carpathian Flysch Basin* (1975), *Hipoteza ruchów kier litosfery a powstanie Karpat* (1977) i in.

Problematyka paleontologiczna (paleozoologiczna) w badaniach K. zajmowała ważne miejsce już od 1926, gdy ogłosił artykuł *Ryby kopalne górnej kredy okolic Krakowa*. Preferował problematykę ichtiologiczną, choć interesowały go także inne grupy zwierząt. W związku z tym ogłosił: *Fauna górnoneokomska z Lanckorony* (1939), *Występowanie orbitulin w dolnej kredzie okolic Wadowic* (1951), *Jura i kreda Bachowic* (1956; szczegółowy opis skamieniałości), *La faune tithonique de Woźniki (Carpathes Polonaises Occidentales)*, 1963, *Sur quelques inocérames de la zone de Pieniny* (1964),

Observations of the ichnofauna in the Polish Carpathians (1970), *Contribution a l'étude de la faune du Tithonique de Woźniki (Carpathes Polonaises Occidentales)*, 1974 i in.

K. ogłosił kilka monografii, a w tym *Zarys geologii Polski* (1952; współautor: J. Samsonowicz; druga edycja w 1965 z udziałem E. Rühle – także wersja rosyjska), *Karpaty. Tektonika* (1972), mapy w pracy zbiorowej *Atlas geologiczny Polski. Zagadnienia stratygraficzno-facjalne* (1962) i in.

K. był członkiem PAN (korespondent 1952, rzeczywisty 1969). Aktywnie działał w stowarzyszeniach specjalistycznych: Polskim Tow. Geologicznym, Polskim Tow. Przyrodników im. M. Kopernika, Węgierskim Tow. Geologicznym, Królewskim Tow. Geologicznym w Londynie, Tow. Geologicznym Francji, Słowackim Tow. Mineralogiczno-Geologicznym, Bułgarskim Tow. Geologicznym.

Uczniowie i współpracownicy K. umieścili tablicę pamiątkową w gmachu Inst. Nauk Geologicznych UJ oraz nadali imię K. Oddziałowi Karpackiemu Państwowego Inst. Geologicznego.

Fleszarowa; Śródka.

S. Dżułyński, *Wspomnienie o Profesorze Marianie Książkiewiczu*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego” 1982, t. 53; *In Memoriam. Profesor Marian Książkiewicz (1906–1981) – Profesor Stanisław Dżułyński (1924–2001)*, Kraków 2006.

Zbigniew Wójcik

[Poprzedni](#)
[Następny](#)